

Oksana Kylyn, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine

Olga Ostroverkh, Assistant Professor
Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-603-4-6>

STATE AND PROSPECTS OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Економічне зростання це одна з найважливіших макроекономічних проблем, яка досліджується усіма країнами, що намагаються досягти більш високих економічних результатів. Економічне зростання це основний показник, який характеризує економічний розвиток будь-якої країни, у масштабі всього суспільного виробництва, що представлено збільшенням річного обсягу виробництва товарів і послуг.

Під економічним зростанням розуміють такий розвиток, при якому збільшується реальний національний дохід порівняно з тим як збільшується чисельність населення та підвищується рівень життя в країні. Основна проблема людства полягає в тому, що потреби суспільства мають зростаючий характер, а ресурси для їх задоволення є вичерпними. Задоволення нагальних потреб і поява нових диктує необхідність повторення виробництва, його нарощування й удосконалення. Економічне зростання розглядається макроекономічною наукою як складова частина, що характеризує економічний розвиток країни.

На економічне зростання впливає ряд чинників, найважливішими з яких є чинники попиту, пропозиції, розподілу.

До факторів пропозиції належать: кількість та якість природних ресурсів, кількість та якість трудових ресурсів, обсяг капіталу країни, технологія. Перелічені фактори визначають можливості фізичного збільшення обсягу продукції, завдяки більшій кількості та якості ресурсів, застосування ефективних технологій, що сприятимуть збільшенню виробництва обсягів готової продукції та скороченню терміну її виготовлення.

До факторів попиту належить: сприятливе макроекономічне середовище, високий рівень сукупних витратів за повного використання

наявних ресурсів (податкові, процентні ставки, низький рівень завантаження виробничих потужностей та ін.).

До чинників розподілу відносять: розподіл природних, трудових і фінансових ресурсів країни, який організовується таким чином, що сприяє вдосконаленню виробництва, приросту продукції, поліпшенню її якості [1].

Аналізуючи стан економічного розвитку України бачимо, що після падіння ВВП на 28,8% за 2021–2022 рр., економіка відновилася на 5,3% у 2023 році. За підсумками 2024 року зростання ВВП склало всього 2,9%. Відновленню економіки продовжують перешкоджати складна безпекова ситуація, нестача кваліфікованих працівників та російські обстріли. До того ж, у 2023 році кращим показником відновлення ВВП сприяли низька база оподаткування та стрімке збільшення державних видатків, які у 2024 році вже скоріше є нормою воєнного часу. У 2025 році очікується, що зростання реального ВВП уповільниться на 2,3% проти фактичного зростання у 2,9% в 2024 році. Прогноз номінального ВВП на 2025 рік становить 210 млрд дол.

Війна все ще нестиме економічні труднощі: гривня за прогнозом в 2025 році девальвує на 3%, а ціни зростуть на 9% (в 2024, відповідно 10% та 12%). Більше половини державного бюджету припадає на оборонні видатки. Уряд фінансує дефіцит в основному запозиченнями, які збільшують державний борг (до майже 100% ВВП).

На 2026 рік економісти очікують зростання реального ВВП на 3,0%, що дозволить номінальному ВВП майже досягти 225 млрд дол. Втім, якщо війна триватиме, то у 2026 році дефіцит зведеного бюджету залишиться високим на рівні більше 19% ВВП (без урахування грантів у доходах), і тоді загальна потреба у фінансуванні (дефіцит та погашення боргу) може сягнути 54 млрд дол. [2].

Україна увійшла у повномасштабну війну зі споживчою інфляцією на рівні 10%. Наприклад, у лютому 2022 року ціни на споживчі товари та послуги були на 10% вищими, ніж у лютому 2021 року. Російське вторгнення спричинило суттєве прискорення інфляції, темпи якої сягнули свого піку у жовтні 2022 р. - 26,6%. Причинами тоді стали прямі наслідки війни: руйнування виробництв, порушення ланцюгів постачань, зростання виробничих витрат бізнесу. Додатковий тиск на інфляцію також створював друк гривні Нацбанком для покриття дефіциту бюджету: у 2022 році НБУ надрукував 400 млрд грн (12,5 млрд дол.), на які придбав урядові військові облигації.

Наприкінці 2022 і впродовж усього 2023 року темпи інфляції вдалося опанувати завдяки стабілізації економічної ситуації, грамотним діям НБУ та відмові від фінансування бюджету шляхом друку гривні. На сповільнення інфляції також вплинули рекордні врожаї 2023 року. Втім, у 2024 році інфляція стала знову пришвидшуватися: серед основних причин НБУ називав вичерпання впливу значних минулорічних урожаїв, дефіцит електроенергії та брак працівників, літню посуху 2024 року.

У липні 2025 інфляція другий місяць поспіль сповільнилася до 14,1%. Це відбулося в першу чергу завдяки овочам, які подешевшали на 23,9%

за місяць. Ціни на продукти та напої в цілому зменшилися на 1,1% за місяць, проте вони були на 22,6% вищими, ніж минулого року. Деякі товари продовжували дорожчати, зокрема паливо та мастила зросли в ціні на 4,1% за місяць.

За оновленим прогнозом Нацбанку, інфляція у 2025 році зменшиться нижче 10% і зберігатиме таку траєкторію до 2027, коли повернеться до цілі 5%.

Від початку повномасштабного вторгнення всі власні надходження українського держбюджету йдуть на фінансування оборони; такі видатки займають приблизно половину бюджету. Всі цивільні видатки держбюджету Україна фінансує за рахунок іноземної фінансової допомоги – у 2025 році потреба у такому зовнішньому фінансуванні складає 38,4 млрд. дол. За підсумками першої половини 2025 року іноземна допомога покрила 77% додаткових потреб державного бюджету. У 2024 році цей показник становив 73%. Основою іноземного фінансування 2025 року є надходження коштів за рахунок доходів від заморожених російських активів (програма ERA).

У липні 2025 року доходи від ПДВ на імпорт досягли 49 млрд грн (+28%), що становить близько третини податкових надходжень до загального фонду державного бюджету, порівняно з минулим роком. Внутрішні надходження від ПДВ склали 27 млрд грн (+27%), перевищивши план на 7% (за перше півріччя). Надходження від акцизів склали майже 27 млрд грн (+44%). Імпортні акцизи, особливо на електроенергію та тютюн, перевищили план за 6 місяців, тоді як внутрішні акцизи дещо відставали від плану. Доходи від ПДФО різко зросли до +63% в липні, що на 14% перевищило план за 6 місяців, також завдяки підвищенню заробітної плати. Доходи від ренти за користування надрами продовжили знижуватися з початку повномасштабного вторгнення, склавши в липні 3,3 млрд грн (-28%).

Активність на ринку праці залишається нижчою, ніж до повномасштабної війни. Люди стали активніше шукати роботу, ніж у 2024 році, але обсяг розміщених нових резюме коливається в межах 80-90% від середнього рівня 2021 року. Кількість нових вакансій практично припинила зростання і залишається на рівні 85-90% від 2021 року [3].

Аналізуючи макроекономічну ситуацію, спостерігаємо сповільнення економічного зростання України в 2023 році до 5,3 %, в 2024 році -2,9 % і прогнозується на 2025–2026 рр. році до 2%. Варто зазначити, що зростання економічної активності підтримуватимуть міжнародна допомога, витрати на оборону та внутрішній приватний попит. Проте дефіцит робочої сили продовжуватиме стримувати економічне зростання, а рівень невизначеності залишається надзвичайно високим через триваючу війну [4].

Для покращення економічного зростання в Україні потрібно створити сприятливе середовище для розвитку та ведення бізнесу в Україні; створити сприятливі умови для підприємств аграрного сектору; сприяти розвитку вітчизняної промисловості, зробити ринок максимально чесним та прозорим; стимулюючи використання інновацій та технологій;

створивши умови для досягнення Україною енергетичної незалежності; надавати державну підтримку виробникам; поліпшувати інфраструктуру.

Література:

1. Хасцька О.П. Особливості економічного зростання в Україні та світі. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/43.pdf.
2. Що чекає на економіку у 2025 році і далі? Макропрогнози від економістів та влади. URL: <https://ces.org.ua/macroeconomic-forecasts-2025-2026>.
3. Трекер економіки України під час війни. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>.
4. Прогноз ОЕСР: Зростання економіки України у 2025 році сповільниться до 2%. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/06/04/152150966/>.